

КОЖАЛІНАНаталія Петрівна
kogalina75@i.ua

аспірант кафедри оподаткування, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

УДК 336.132.11(045)=161

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ**FORMATION OF THE LOCAL BUDGETS ACCORDING TO THE TAX REFORMS IN UKRAINE**

У статті досліджено сучасний стан формування місцевих бюджетів в умовах проведення відповідної реформи системи оподаткування. Проведено порівняльний аналіз адміністрування місцевих податків та зборів на сучасному етапі та до введення в дію Податкового кодексу України. Висвітлено основні напрямки зміцнення місцевих бюджетів за рахунок проведення відповідних реформ в оподаткуванні. Встановлено, що система місцевого оподаткування в Україні як і взагалі податкова система держави, потребують проведення відповідних реформ. Визначено шляхи додаткових надходжень до місцевих бюджетів.

В статье рассмотрено современные условия формирования местных бюджетов в условиях проведения соответствующей реформы системы налогообложения. Проведено сравнительный анализ администрирования местных налогов и сборов на современном этапе и до введения в действие Налогового кодекса Украины. Освещены основные направления укрепления местных бюджетов за счет проведения соответствующих реформ в сфере налогообложения. Установлено, что система местного налогообложения в Украине как и вообще налоговая система государства в целом требуют соответствующих реформ. Определены пути получения дополнительных доходов местных бюджетов.

The current state of the local budgets in the conditions of the relevant tax reforms is examined in the article. It was conducted a comparative analysis of administer local taxes and fees at the present stage and before the introduction of the Tax Code of Ukraine. The basic directions of strengthening the local budget through related reforms in taxation were highlighted. It was established that the system of the local taxation in Ukraine and in general state tax system needed suitable reforms. The ways of additional revenues to local budgets have been determined.

Ключові слова: місцеві бюджети, система оподаткування, органи місцевого самоврядування, місцеві податки та збори

Ключевые слова: местные бюджеты, система налогообложения, органы местного самоуправления, местные налоги и сборы

Keywords : local budgets, taxation, local government, local taxes and fees

ВСТУП

Після набуття Україною незалежності особливо важливим стало питання формування власної фінансової системи, з однією із її ключових ланок - місцевих фінансів та власної податкової політики, які б ґрунтувались на принципах: прозорості, гласності, рівності, справедливості. Важливим елементом при цьому є формування місцевих бюджетів, як основної складової місцевих фінансів, відповідно до діючого податкового та бюджетного законодавства України. Зараз досить гостро стоїть питання, щодо необхідність проведення реформування системи оподаткування в Україні з метою підвищення рівня

самостійності місцевих органів влади, надання їм більшої автономії та розширення кола їх повноважень.

Наукові дослідження пов'язані з функціонуванням системи місцевого оподаткування та шляхів її удосконалення, розглядалися в працях таких вітчизняних науковців як: Л.Б. Баранник, О.П. Кириленко, В.І. Кравченка, І.О. Луніної, В.М. Опаріна, Ю.В. Пасічника, А.М. Соколовської, С.І. Юрія та ін. Однак незважаючи на велику кількість досліджень, питання формування місцевих бюджетів в контексті реформування системи оподаткування в Україні є малодослідженим.

МЕТА РОБОТИ

Мета дослідження полягає в проведенні аналізу сучасного стану формування місцевих бюджетів в умовах діючої системи оподаткування та визначення напрямків зміцнення місцевих бюджетів за рахунок проведення відповідних реформ в оподаткуванні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є законодавчі акти України, наукові праці, Internet ресурси, нормативно-правові акти стосовно оподаткування. При проведенні дослідження використано методи порівняльного аналізу і відносних величин та узагальнення вимог діючого податкового законодавства стосовно формування місцевих бюджетів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом останніх років в Україні не приділялось відповідної уваги , щодо формування, розвитку та використання місцевих фінансів, це свою чергу вплинуло на економічний розвиток територіальних одиниць, низький рівень життя населення в селах та селищах, розвиток інфраструктури . Органи місцевого самоврядування повинні бути повністю забезпечені необхідною кількістю фінансових ресурсів для виконання покладених на них функцій та зобов'язань, щодо відповідного соціально-економічного розвитку територіальної одиниці. Так,

відповідно до ст. 142 Конституції України «матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад» [1].

За рахунок місцевих бюджетів територіальної громади відбувається відповідне фінансування витрат. Як свідчить досвід останніх років розмір податкових надходжень в структурі місцевих бюджетів складає до 40 % щорічно. До податкових надходжень належать надходження від місцевих податків та зборів. До введення в дію Податкового кодексу України їх налічувалось 14, після введення їх кількість було значно змінено, на теперішній час їх залишилось лише 4. Тобто раніше діяла ціла низка місцевих податків та зборів які не були фіскальне достатніми - витрати на їх справляння перевищували їх надходження. Відповідно до ст. 10 Податкового кодексу України до місцевих податків та зборів належать : податок на майно; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір [4]. Для подальшого дослідження проведемо порівняльний аналіз місцевих податків та зборів до введення в дію Податкового кодексу України та після, станом на 01.01.2016р.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз місцевих податків та зборів

[складено автором за даними [2,4]]

№ п/п	Відповідно до Декрету КМУ «Про місцеві податки та збори»	Відповідно до норм Податкового кодексу України
1	збір за парковку автомобілів	запроваджено збір за місця для паркування транспортних засобів
2	ринковий збір	збір скасовано
3	збір за видачу ордеру на квартиру	збір скасовано
4	збір з власників собак	збір скасовано
5	курортний збір	запроваджено туристичний збір
6	збір за участь у бігах на іподромі	збір скасовано
7	збір за виграш на бігах	збір скасовано
8	збір з осіб , які беруть участь у грі на тоталізаторі	збір скасовано
9	податок з реклами	податок скасовано
10	збір за право використання місцевої символіки	збір скасовано
11	збір за право проведення кіно і телезйомок	збір скасовано
12	збір за право проведення місцевих аукціонів	збір скасовано
13	комунальний податок	податок скасовано
14	збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі	збір скасовано
15		єдиний податок
16		податок на майно

Таким чином введення в дію Податкового кодексу України докорінно змінило систему місцевого оподаткування відповідно до вимог сучасності. В результаті цього відбулись певні позитивні зміни, так як з введенням Податкового кодексу України обчислення більшості місцевих податків та зборів спростилося та стало пов'язаним з розміром мінімальної заробітної плати, яка відповідно до діючого законодавства протягом року може декілька

раз збільшуватись, що в свою чергу збільшує розмір надходжень до місцевих бюджетів, та надає можливість місцевим органам влади прогнозувати подальший економічний розвиток громади.

Стосовно формування доходної частини місцевих бюджетів то у 2016 році позитивним у діючому законодавстві слід відмітити - внесення відповідних змін до Податкового та Бюджетного кодексів України. Так починаючи з 01.01.16 року змінено

ставки та порядок обчислення окремих податків і зборів які повністю або частково зараховуються до місцевих бюджетів (ПДФО, транспортний податок, єдиний податок та інші), запроваджено новий вид податку – акцизний податок з кінцевих продажів, значно розширено базу оподаткування податком на нерухомість. Це все збільшує доходну частину місцевих бюджетів та підвищить фінансову незалежність органів місцевої влади, щодо справляння місцевих податків і зборів на території відповідної громади.

Місцеві бюджети складаються із загального та спеціального фондів. Кошти загального фонду призначаються для забезпечення відповідних видатків, кошти ж спеціального фонду формуються по конкретно визначеним джерелам надходження і можуть бути використані на фінансування конкретних цілей. Розглянемо структуру доходів загального фонду бюджетів міст та районів на прикладі Дніпропетровської області за 2015 рік.

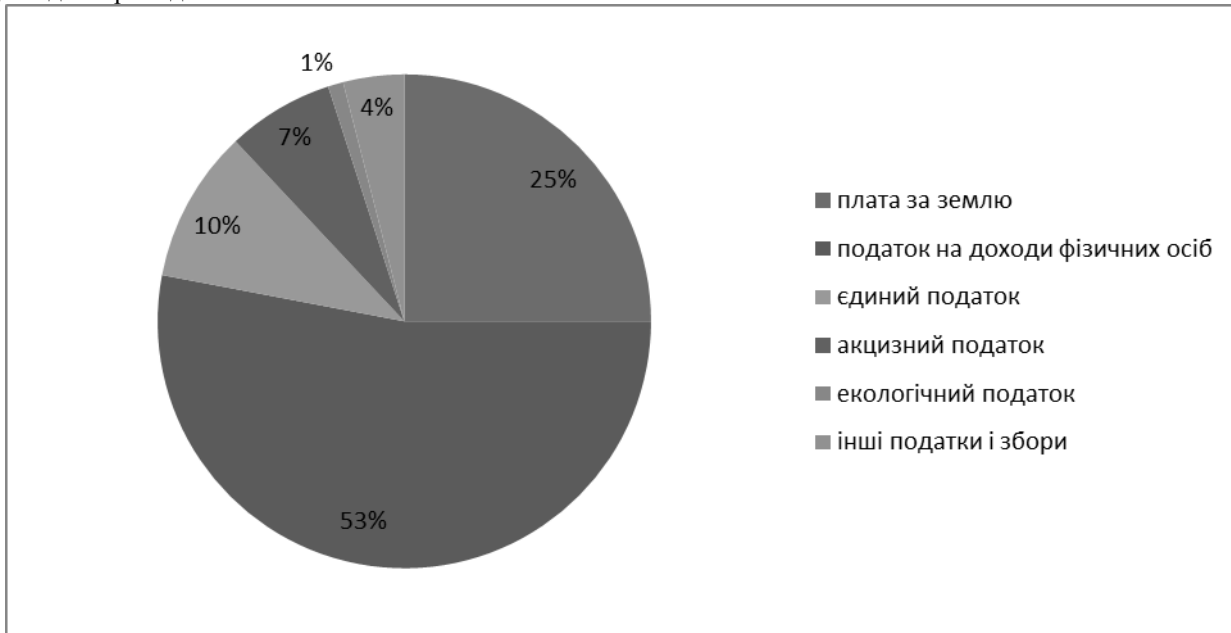

Рис. 1. Структура доходів загального фонду бюджетів міст та районів Дніпропетровської області за 2015 рік [складено автором за даними [3]]

Аналіз даних таблиці показує, що в структурі загального фонду бюджетів міст та районів Дніпропетровської області найбільшу питому вагу складають надходження від податку на доходи фізичних осіб – 53% від усієї суми надходжень. Це свідчить про те, що даний податок є основним бюджетоутворюючим, значну частку надходжень складають надходження від плати за землю - 25% та єдиного податку – 10%. Різний рівень надходження податків обумовлений діючим механізмом бюджетного розмежування між бюджетами різних рівнів та фінансовою достатністю кожного податку чи збору.

Але незважаючи на відповідні позитивні зміни які відбулись протягом останніх 5 років, що пов'язані з введенням в дію Податкового кодексу України існує ціла низка проблем та недоліків стосовно місцевого оподаткування. Так, дослідник Ю.В. Петленко вважає, що «найсуттєвішими вадами місцевого оподаткування в Україні є:

- незначна фінансова роль місцевих податків і зборів і, як наслідок низька їх питома вага в доходах місцевих бюджетів, у валовому внутрішньому продукті;
- невеликий перелік місцевих податків і зборів порівняно з іншими країнами;

- відсутність самостійних прав у органів місцевого самоврядування щодо запровадження на своїй території власних податків і зборів;

- незацікавленість місцевих властей у додатковому залученні коштів від справляння місцевих податків і зборів;

- відсутність взаємозалежності між рівнем суспільних послуг, які надаються на певній території, із податковими зусиллями населення» [5].

На наш погляд існують і інші проблеми в системі місцевого оподаткування в Україні такі як: обмеженість органів місцевого самоврядування, щодо встановлення ставок місцевих податків та зборів, визначення кола платників та надання податкових пільг. Відповідно до ст. 140 Конституції України «місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [1]. На жаль у органів місцевої влади відповідно до діючого податкового та бюджетного законодавства не має повноважень, щодо збільшення розміру зарахування податків чи зборів до місцевих бюджетів в залежності від чисельності населення, місцезнаходження громади, розвитку промисловості та інших факторів.

На сучасному етапі корисним для України також буде застосування міжнародного досвіду стосовно механізму місцевого оподаткування та порядку адміністрування місцевих податків та зборів.

У багатьох країнах основу фінансової незалежності місцевих властей становлять місцеві податки, кількість яких досить значна; до складу місцевих належать такі податки, які в нас зазвичай вважаються загальнодержавними (податок на прибуток підприємств, податок на доходи громадян, майнові податки, місцеві акцизи) [5]. Місцеві податки та збори в Україні зараз не виконують своїх головних функцій – фіскальної та регулюючої. Тому саме реформування системи оподаткування зможе зміцнити місцеві бюджети та збільшити надходження до них.

Доцільним для цього на наш погляд є запровадження такого місцевого податку як податок на розкіш, платниками якого будуть власники елітного рухомого та нерухомого майна, коштовностей, антикваріату, предметів мистецтва. Враховуючи жадливий стан доріг в населених пунктах та за їх межами, доцільно б було запровадити дорожній збір який би сплачували власники перш за все вантажних автомобілів, наприклад із вантажопідйемністю більше 5 тон та залежно від кількості перевезеного вантажу за рік. По перше запровадження дійсно реальних податків розширило б базу оподаткування та збільшило доходну частину місцевих бюджетів; по друге збільшило їх фіскальну роль та не носило формальний характер.

Також одним із додаткових джерел надходження до місцевих бюджетів буде запровадження чітких нормативів відрахувань до бюджетів основних загальнодержавних податків, таких як податок на прибуток, ПДФО та ПДВ, врахувавши при цьому, наприклад чисельність населення відповідного регіону та розмір отриманого доходу. Доцільним буде також скасування поділу загального фонду на I та II кошики та утворення єдиного кошика доходів загального фонду, що значно спростило процедуру використання коштів місцевих бюджетів. Це всі фактори є важливим податковим потенціалом формування системи місцевого оподаткування України.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати нашого дослідження ми дійшли до наступних висновків, система місцевого оподаткування в Україні як і взагалі податкова система держави, потребують проведення відповідних реформ. Перш за все це запровадження нових фіскальних достатніх місцевих податків та зборів з чітким механізмом їх адміністрування. Введення цих податків забезпечить додатковими коштами місцеві бюджети та підвищить їх фінансову незалежність від трансфертів з державного бюджету. Але ж пошук додаткових надходжень до місцевих бюджетів повинен бути лише не тільки в даному напрямку при цьому необхідно розширювати коло платників та базу оподаткування таким чином щоб витрати на адміністрування податків та зборів не перевищували розмір надходжень, створюючи при цьому надійне джерело надходжень до місцевих бюджетів. Відповідних змін потребує й діючий механізм адміністрування місцевих податків та зборів. До переліку місцевих податків та зборів доцільним було б віднести загальнодержавні податки які тривалий час частково зараховувались до місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України. Дотримання цих вимог сприятиме зміцненню місцевих бюджетів за рахунок проведення відповідних реформ в системі оподаткування України.

Список використаних джерел

1. Конституція України / Закони України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декрет Кабінету Міністрів «Про місцеві податки та збори» від 20.05.93р. №56-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56-93>
3. Особливості формування та виконання місцевих бюджетів в умовах зміни податкового та бюджетного законодавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iepd.kiev.ua/?p=4102>
4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010р(зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk>
5. Петленко Ю.В., Рожко О.Д. Місцеві фінанси: конспект лекцій / Ю.В. Петленко, О.Д. Рожко. – Київ: Кондор, 2013.- 282 с.